POHLED MÍSTNÍCH AKTÉRŮ NA PŘÍNOSY PŘÍRODY

Souhrn poznatků ze série seminářů

Zjištění ze seminářů v CHKO Třeboňsko, Křivoklátsko a Slavkovský les, které proběhly v letech 2022–2024 v rámci projektu LIFE Jedna příroda.

Kolektiv autorů: Blanka Loučková, Davina Vačkářová, Aneta Blažka, Eliška Tichopádová, Johana Drlíková, David Stella, Simona Zvěřinová

JEDNA PŘÍRODA

Spolufinancováno Evropskou unií

NATURA 2000

CzechGlobe
Ústav výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i.

OBSAH

PROČ JSME SE SETKÁVALI? 03

CO JSOU PŘÍNOSY PŘÍRODY LIDEM? 04

KDO SE ZAPOJIL? 06

JAK JSME SPOLU PRACOVALI 07

CO JSME DĚLALI V JEDNOTLIVÝCH KOLECH SEMINÁŘŮ? 08

CO JSME ZJISTILI 10

CO BUDE DÁL? PODĚKOVÁNÍ 22

DOPORUČENÉ POSTUPY HODNOCENÍ PŘÍNOSŮ V LOKALITÁCH NATURA 2000 23

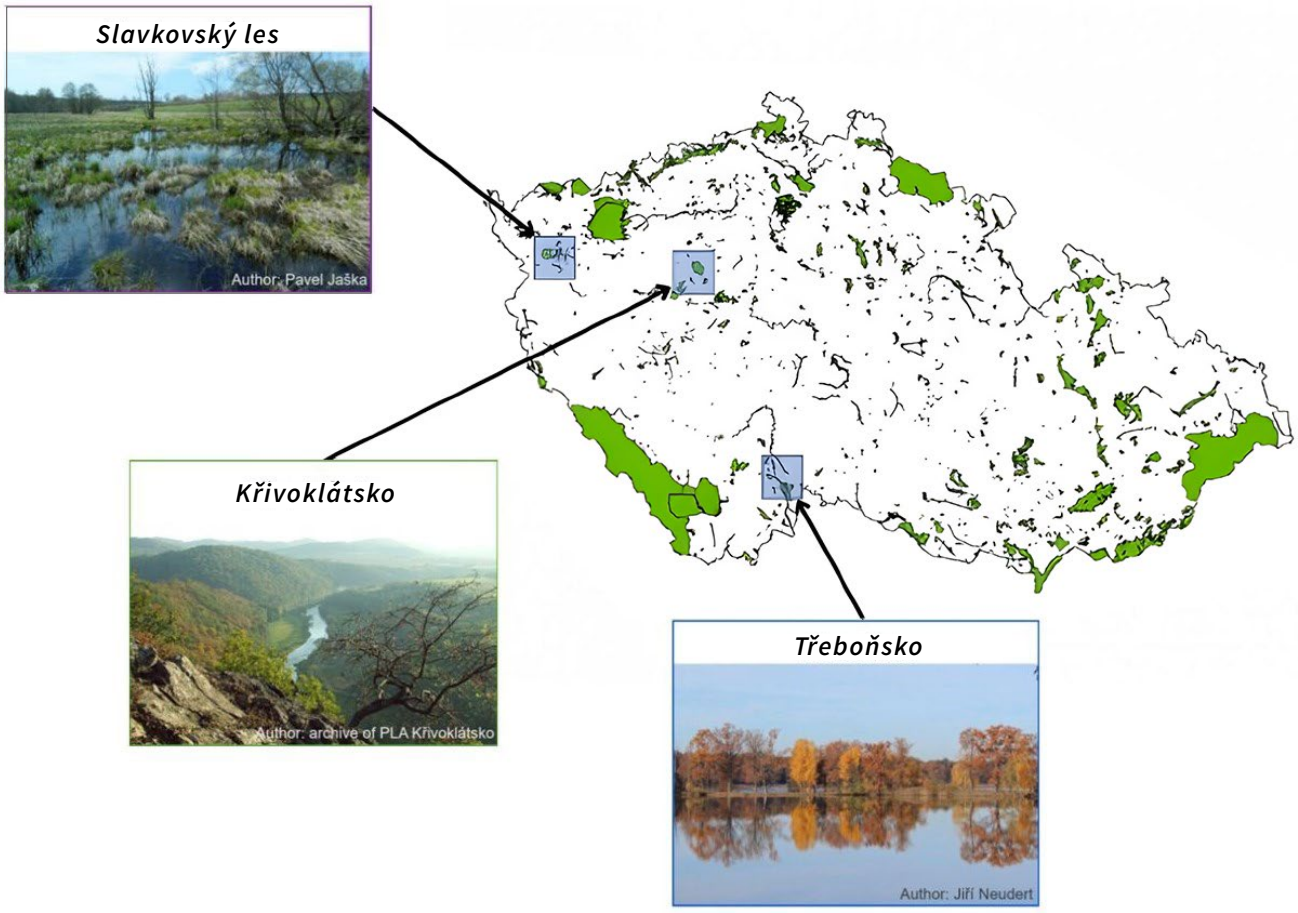
ZÁSADY SPRÁVNÉ PRAXE PRO PARTICIPATIVNÍ HODNOCENÍ PŘÍNOSŮ PŘÍRODY V LOKALITÁCH NATURA 2000 25

O PROJEKTU JEDNA PŘÍRODA 27

PŘÍLOHY 28

PROČ JSME SE SETKÁVALI?

V letech **2022–2024** jsme se v rámci Integrovaného projektu **LIFE Jedna příroda** společně s vámi setkávali v **CHKO Třeboňsko, CHKO Slavkovský les a CHKO Křivoklátsko**, abychom zjistili, jaké přínosy příroda v těchto oblastech poskytuje a jak je místní aktéři vnímají. V každé lokalitě proběhly **4 semináře** (celkem tedy 12), jejichž cílem bylo ohodnotit významné **přínosy přírody lidem** a jejich vzájemné vztahy. Díky vaší účasti jsme mohli zachytit různé pohledy na hodnoty přírody, které mohou pomoci při rozhodování o budoucnosti krajiny.

CO JSOU PŘÍNOSY PŘÍRODY LIDEM?

Příroda lidem poskytuje mnoho přínosů (ekosystémových služeb), které jsou důležité pro náš každodenní život i celkovou kvalitu života. Tyto přínosy jsou poskytovány jednotlivými ekosystémy, krajinou nebo organismy, ať už utvářenými přirozeně (např. různé skupiny opylovačů v krajině), nebo i za spolupůsobení člověka (např. vysazený háj, společenství rostlin na zelené střeše). Více o přínosech přírody se dozvíte v krátkém **filmu Hodnoty přírody**.

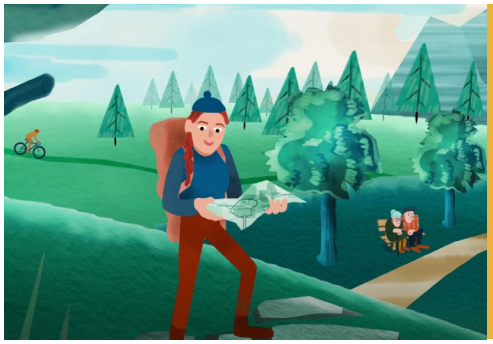
V rámci série seminářů jsme pracovali s **třemi hlavními skupinami** přínosů podle rámce Mezivládního *panelu pro biodiverzitu a ekosystémové služby (IPBES)*:

- **MATERIÁLNÍ přínosy**
  např. Potrava a krmivo, Materiály, Léčivé, biochemické a genetické zdroje

- **REGULAČNÍ přínosy**
  např. Regulace kvality ovzduší, Regulace množství a odtoku vody, Regulace kvality vody, Opylování a roznášení semen, Vytváření a udržování habitatů

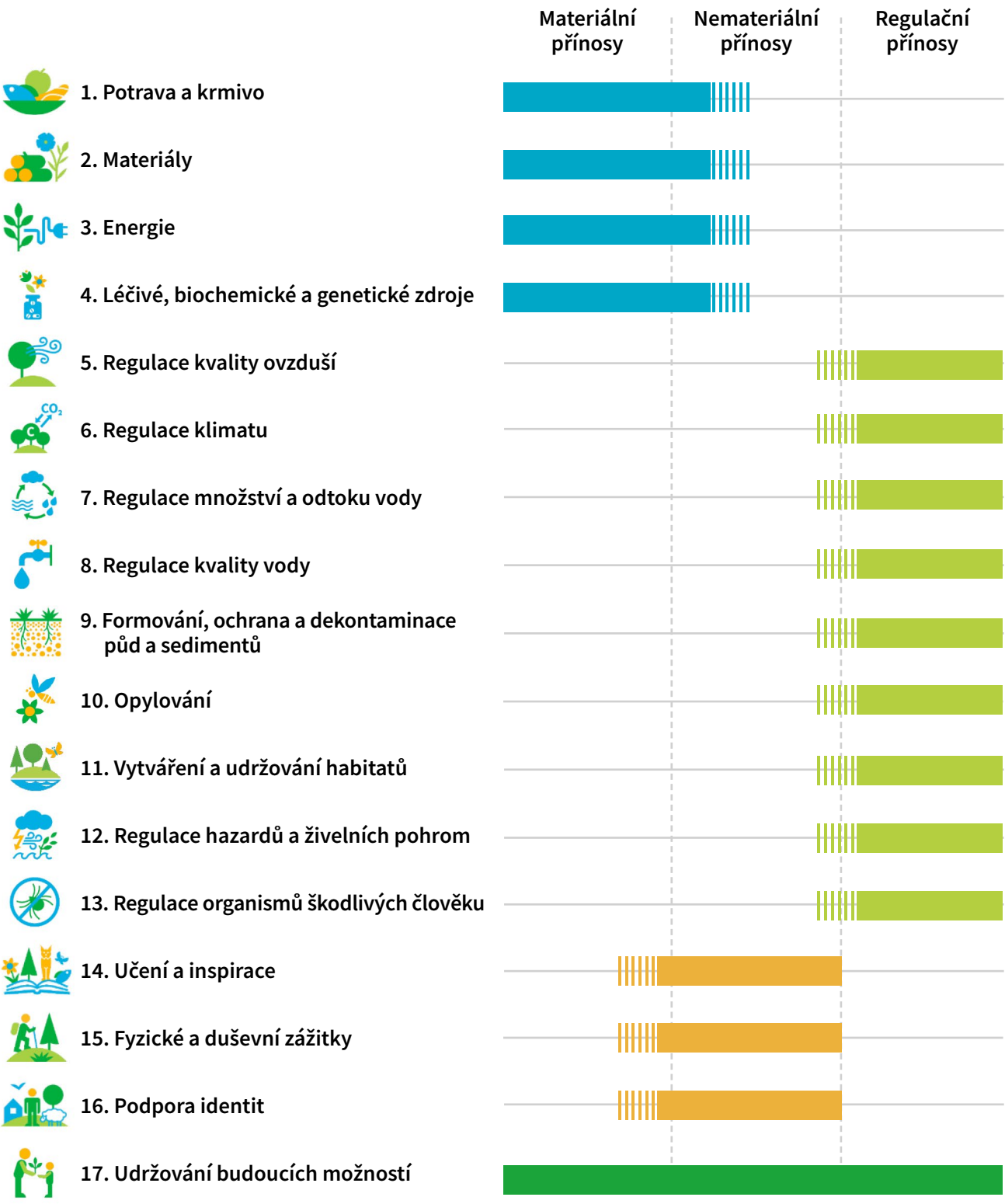

- **NEMATERIÁLNÍ přínosy**
  např. Učení a inspirace, Fyzické a duševní zážitky, Podpora identit

Některé přínosy mohou spadat do více skupin zároveň. Například sběr hub lze chápat jako materiální i nemateriální přínos, a **Zachování budoucích možností** se týká všech tří skupin.

V rámci projektu jsme pracovali se **17 konkrétními přínosy přírody**. Jejich popis a více informací o konceptu ekosystémových služeb (přínosů přírody lidem) najdete **v tomto letáku.**

Přehled 17 používaných přínosů a jejich rozdělení do skupin

KDO SE ZAPOJIL?

Do seminářů se zapojilo **přes 140 účastníků** z různých profesí a institucí. Zastoupeni byli místní podnikatelé, starostové a starostky obcí, úředníci, zástupci ochrany přírody, zemědělství, lesnictví, turismu, neziskového sektoru, vědy a výzkumu (tabulka níže).

Vaše různorodé zkušenosti byly klíčové, aby diskuse věrně odrážely skutečnou situaci v krajině.

Přehled počtů účastníků

	Třeboňsko	Slavkovský les	Křivoklátsko	
1.řada seminářů (jaro 2022)	19	17	18	**54**
2.řada seminářů (podzim 2022)	14	13	10	**37**
3.řada seminářů (jaro 2023)	12	8	7	**27**
4.řada seminářů (zima 2024)	13	4	7	**24**
	58	**42**	**42**	**142**

Přehled profesních skupin účastníků (aktérů) a institucí

Skupina aktérů	Instituce
Ochrana přírody	AOPK Třeboňsko, AOPK Blanský les, AOPK RP Střední Čechy, Správa CHKO Třeboňsko, Správa CHKO Křivoklátsko, ČSOP Kynšpersko, ČSOP Křivoklát, Český nadační fond pro vydru, Rakovnický ornitologický spolek Fénix, Záchranná stanice Třeboň
Zemědělci	Kladrubská a.s., soukromí zemědělci, ekologická farma Arnika, ekologická farma Nad prameny
Lesníci	Lesnický Park Křivoklátsko, LČR LS Křivoklát, LČR LS Třeboň, LČR LS Jindřichův Hradec, LČR LS Zbiroh, LČR LS Lány, Agrolesy s.r.o. Chříč, Lázeňské lesy Karlovy Vary, Městské lesy Kraslice, Lesy Loket
Zástupci obcí	Starostové a místostarostové obcí
Turismus	KČT Karlovarský kraj, KČT Jihočeský kraj, portál Treboňsko.cz, turistická oblast Třeboňsko, destinace Třeboňsko
Podnikatelský sektor	Český rybářský svaz - míst. org. Třeboň, Rybářství Třeboň a.s., BS Cost, Mattoni a.s.
Úředníci	Zástupci odborů ŽP z městských a krajských úřadů,
Věda a výzkum	PřF JČU, FŽP ČZU, Muzeum Sokolov, Muzeum Karlovy Vary, Muzeum Sokolov, Bečovská botanická zahrada, NPÚ Loket

JAK JSME SPOLU PRACOVALI

Semináře probíhaly formou skupinových aktivit, her a diskusí: společně jsme určovali, jaké přínosy příroda v místě poskytuje a jak jsou pro koho důležité, hledali jsme souvislosti mezi přínosy (kde se navzájem posilují nebo si konkurují) a diskutovali různé pohledy jednotlivých profesí. Rovněž jsme sdíleli jsme nápady, jak přínosy přírody lépe využívat a chránit. Vaše aktivní zapojení bylo zásadní pro vytvoření cenných poznatků, které mohou přispět k udržitelné správě krajiny.

Jaké metody jsme při seminářích použili

Během seminářů jsme využili několik různých metod, které nám pomohly lépe porozumět tomu, jak vy, aktéři v místních lokalitách, vnímáte přínosy přírody. Všechny metody byly navržené tak, aby umožnily zapojení každého z vás bez ohledu na profesi.

- **Preferenční hodnocení.** Tato metoda nám pomohla zjistit, které přínosy přírody považujete za nejdůležitější. Použili jsme ji například při první hře s kartami, ale také později při zjišťování, jak různé profese vnímají a upřednostňují konkrétní přínosy.
- **Skupinová diskuze.** Mnoho aktivit probíhalo formou otevřené diskuze ve skupinách. Využili jsme např. metodu World Café, která umožňuje sdílet zkušenosti a názory k vybraným tématům. Pomocí této metody jsme se například věnovali tomu, jak se různé přínosy vzájemně ovlivňují, nebo jak je možné přínosy přírody udržitelně rozvíjet.
- **Deliberace.** Jedná se o promyšlenou skupinovou diskuzi, kde nejde jen o rychlou výměnu názorů, ale o hledání společného pohledu. Tuto metodu jsme využili především při rozhodování o tom, které přínosy považujete za nejdůležitější pro konkrétní území.
- **Participativní mapování.** Pomocí jednoduchých map a znalostí vás, místních aktérů, jsme společně hledali, kde v území vznikají jednotlivé přínosy a jak se navzájem ovlivňují. Tato metoda nám pomohla vizuálně zachytit, kde se přínosy soustředí a kde mohou vznikat rozpory.

CO JSME DĚLALI V JEDNOTLIVÝCH KOLECH SEMINÁŘŮ?

1. SEMINÁŘ: Jaké přínosy příroda v území poskytuje?

Na úvod jsme vás seznámili s tím, co znamenají přínosy přírody (ekosystémové služby), a společně jsme identifikovali ty nejdůležitější pro vaši lokalitu. Použili jsme tzv. *IPBES hru* – pomocí karet s jednotlivými přínosy jste ve skupinách hodnotili, jak silně se daný přínos v území vyskytuje. Během této hry probíhala také *skupinová diskuze*, ve které jste měli prostor důkladně promyslet různé názory a pohledy.

2. SEMINÁŘ: Kde vznikají přínosy a jak se ovlivňují?

V druhém kole jsme se zaměřili na konkrétní typy krajiny – hospodářské jehličnaté lesy, hospodářské louky, doubravy a dubohabřiny, orná půda apod. Zjišťovali jsme, jaké přínosy tyto ekosystémy poskytují a jak spolu jednotlivé přínosy souvisejí. Pracovali jsme s *ekosystémovými maticemi*, ve kterých jste hodnotili, do jaké míry daný ekosystém poskytuje konkrétní přínos, a také zda se přínosy vzájemně podporují (synergie), nebo si mohou konkurovat (tzv. trade-offs).

3. SEMINÁŘ: Jak to vidí různé profese?

Ve třetím kole jsme vás rozdělili do skupin na základě vašich profesí a ptali jsme se: Co je pro vás v krajině důležité? Které přínosy považujete za klíčové? Na co můžete ve své profesi přímo působit a s kým v tom spolupracujete? Nejprve jste pracovali s otevřenými otázkami v pracovních listech, následně jsme využili metodu *World Café*, která umožnila sdílení různých pohledů na přínosy, které si v území mohou navzájem konkurovat.

4. SEMINÁŘ: Jak přínosy lépe chránit a využít?

Ve čtvrtém kole jsme se zaměřili na to, jak přínosy přírody udržitelně využívat a jak tento koncept zapojit do každodenní praxe. Diskutovali jsme u kulatého stolu nad tím, jak lépe chránit klíčové přínosy v území, jak vyvažovat různé zájmy a jak může spolupráce mezi obcemi, správci, vlastníky pozemků a dalšími aktéry pomoci k lepší péči o krajinu.

Zajímalo nás také, jak se s tímto přístupem může pracovat v různých profesích – kde se s ním dá počítat, kde může pomoci překonat překážky, a v čem nabízí nové příležitosti.

Jaro 2022

SEMINÁŘ 1

Jaké přínosy příroda v území poskytuje?

- IPBES hra
- skupinová diskuze, deliberace

Podzim 2022

SEMINÁŘ 2

Kde vznikají přínosy a jak se ovlivňují?

- ekosystémové matice

Jaro 2023

SEMINÁŘ 3

Jak to vidí různé profese?

- pracovní list
- World Café

Zima 2024

SEMINÁŘ 4

Jak přínosy lépe chránit a využít?

- skupinová diskuze

CO JSME ZJISTILI

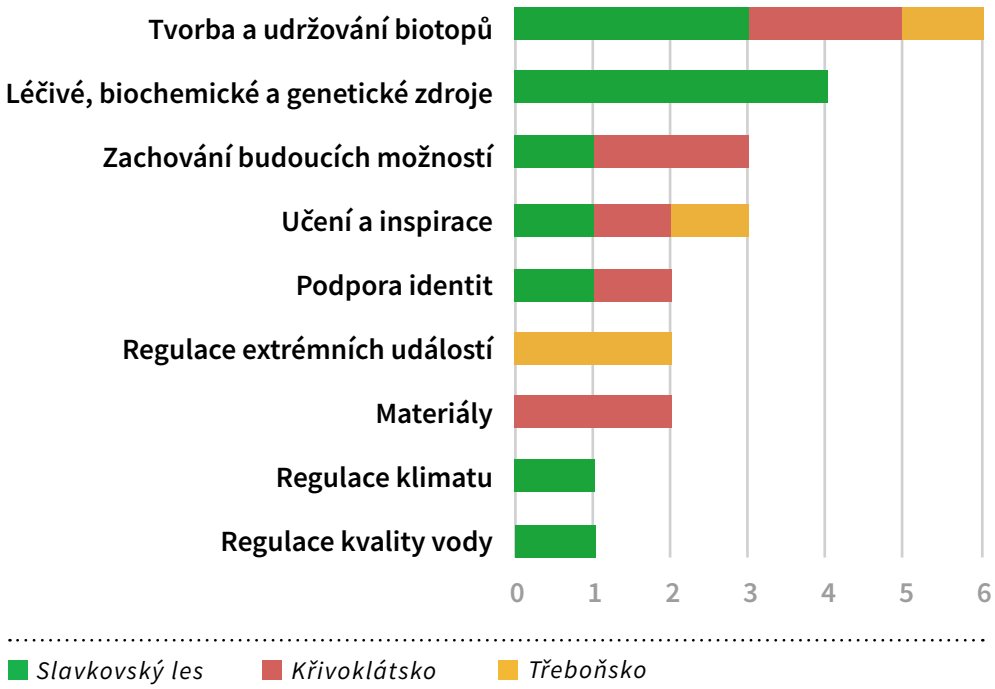

Díky vašemu zapojení jsme si mohli udělat jasnější obrázek o tom, jaké přínosy příroda v chráněných oblastech poskytuje, jak jsou vnímány různými profesemi a co by pomohlo k jejich lepší ochraně a využívání.

Jaké přínosy příroda poskytuje?

Napříč všemi lokalitami jste uváděli, že se na vašem území velmi významně vyskytuje přínos **Vytváření a udržování habitatů**, který jste spojovali s biodiverzitou a celkovým zdravím místních ekosystémů. Velmi výrazný výskyt jste připisovali také přínosu **Učení a inspirace** – upozorňovali jste, že přírodní krajina podporuje představivost a obohacuje kulturní život. Zároveň se ukázalo, že některé přínosy se významně vyskytují jen v určitých lokalitách. Na Třeboňsku jste často zdůrazňovali roli rybniční soustavy při zadržování vody – tedy výrazný výskyt přínosu **Regulace hazardů a živelných pohrom**. Ve Slavkovském lese jste uváděli silný výskyt přínosu **Léčivé, biochemické a genetické zdroje**, což souvisí s místními minerálními prameny.

Přínosy, které se v lokalitách velmi významně vyskytují
(bodová hodnota označuje kolikrát se přínos umístil v kategorii *velmi významně se zde vyskytuje*)

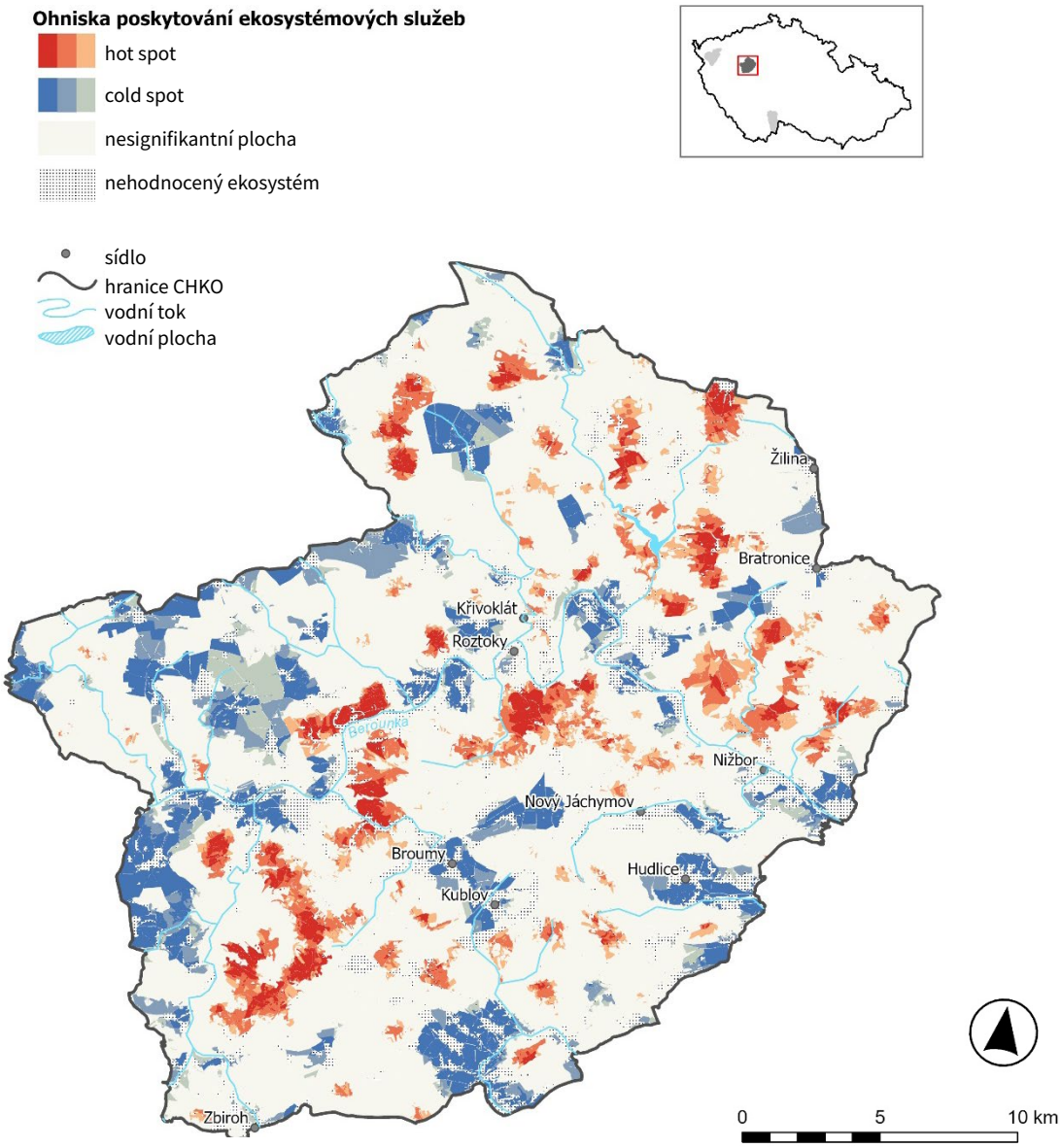

Napříč všemi lokalitami jste jako nejvýznamnější vnímali především **nemateriální a regulační přínosy**. Nejčastěji jste zmiňovali **regulaci množství a odtoku vody**, která je klíčová pro stabilitu krajiny i bezpečnost obcí, a **zachování budoucích možností.** Jako velmi důležitý jste hodnotili také přínos **Učení a inspirace**. Naopak **materiální přínosy, jako je produkce surovin nebo energie, se v celkovém hodnocení umístily spíše níže**. Výjimku tvořily skupiny přímo spojené s hospodařením v krajině, pro které mají tyto přínosy přirozeně větší význam.

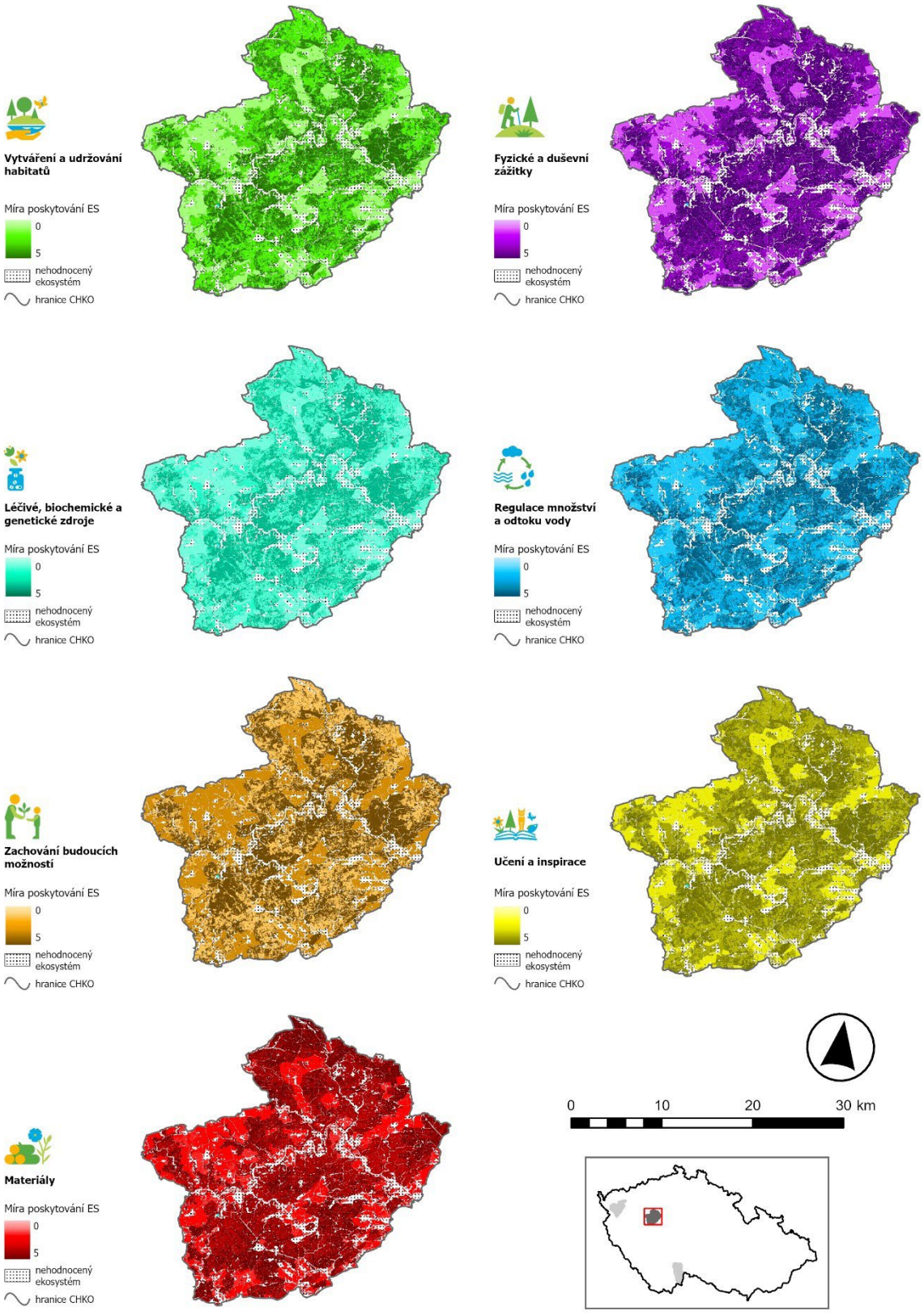
Kde vznikají přínosy?

Díky vašemu hodnocení jsme mohli vytvořit mapy ukazující, které části krajiny mají největší potenciál poskytovat jednotlivé přínosy. Konkrétně se jedná o ***Mapy ohnisek potenciálu ekosystémů poskytovat přínosy přírody*** *a* ***Mapy hodnocení potenciálu ekosystémů poskytovat prioritizované přínosy přírody*** *v lokalitách*.

Mapa ohnisek poskytování přínosů přírody v CHKO Křivoklátsko

Mapy hodnocení potenciálu ekosystémů poskytovat přínosy přírody v CHKO Křivoklátsko

Mapy hodnocení potenciálu ekosystémů poskytovat přínosy přírody a mapy ohnisek poskytování přínosů přírody v CHKO **Třeboňsko a Slavkovský les najdete níže** **v přílohách.**

Jak se jednotlivé přínosy ovlivňují?

Pomocí *ekosystémových matic* jsme zachytili, jak se mezi sebou přínosy přírody ovlivňují – kde se navzájem posilují (tzv. synergie) a kde si mohou konkurovat (tzv. **trade-offs**). Za nejvíce si konkurující přínosy byly označeny **Materiály s regulačními službami** (Regulace množství a odtoku vody, Vytváření a udržování habitatů), ale také **s poskytováním fyzických a duševních zážitků a Zachování budoucích možností**.

Dále se ukázalo, že významný rozpor účastníci vnímali i mezi **přínosy Fyzické a duševní zážitky** a **vytvářením a udržováním habitatů**. Podrobnější přehled vztahů najdete v tabulce níže.

Tabulka vnímání synergií a rozporů mezi přínosy přírody v CHKO Slavkovský les

Přínos přírody poskytovaný ve zvýšené míře	Ovlivněný přínos přírody: regulace množství a odtoku vody	fyzické a duševní zážitky	vytváření a udržování habitatů	léčivé, biochemické a genetické zdroje	učení a inspirace	zachování budoucích možností	materiály
regulace množství a odtoku vody	※	+	+ +	+	+	+	nenastala shoda na podobě vztahu
fyzické a duševní zážitky	nenastala shoda na podobě vztahu	※	nenastala shoda na podobě vztahu	nenastala shoda na podobě vztahu	+	nenastala shoda na podobě vztahu	nenastala shoda na podobě vztahu
vytváření a udržování habitatů	+	+	※	+	+	+	nenastala shoda na podobě vztahu
léčivé, biochemické a genetické zdroje	nenastala shoda na podobě vztahu	nenastala shoda na podobě vztahu	nenastala shoda na podobě vztahu	※	nenastala shoda na podobě vztahu	(–)	nenastala shoda na podobě vztahu
učení a inspirace	nenastala shoda na podobě vztahu	+	+ +	(+)	※	+ +	+ +
zachování budoucích možností	+ +	+ +	+ +	+ +	nenastala shoda na podobě vztahu	※	nenastala shoda na podobě vztahu
materiály	– –	– –	– –	(–)	nenastala shoda na podobě vztahu	(–)	※

Shoda skupin na směru vztahu		Vztah přínosů: SYNERGIE úroveň poskytování ovlivněného přínosu roste		NEUTRÁLNÍ VZTAH přínos není ovlivněn		ROZPOR úroveň poskytování ovlivněného přínosu klesá	
	shoda na směru vztahu, příp. odpověď "nevím"	(+)	slabá shoda na synergii	(0)	slabá shoda na neutrálním vztahu	(–)	slabá shoda na rozporu
	úplná shoda na směru vztahu	+	shoda na synergii	0	shoda na neutrálním vztahu	–	shoda na rozporu
		+ +	shoda na významné synergii			– –	shoda na významném rozporu
	shoda nenastala	nenastala shoda na podobě vztahu přínosů					

Tabulky vnímání synergií a rozporů mezi přínosy přírody v CHKO **Třeboňsko a Křivoklátsko najdete níže** **v přílohách.**

Přehled nejčastěji uváděných trade-offs s ohledem na lokalitu

Třeboňsko	Křivoklátsko	Slavkovský les
Materiály **x** Vytváření a udržování habitatů	Materiály **x** Regulace množství a odtoku vody	Materiály **x** Vytváření a udržování habitatů
Fyzické a duševní zážitky **x** Vytváření a udržování habitatů		Materiály **x** Fyzické a duševní zážitky
Materiály **x** Zachování budoucích možností		Materiály **x** Regulace množství a odtoku vody

Jak se na přínosy dívají různé profese?

Na nejčastěji uváděné trade-offs mezi přínosy jsme se v seminářích zaměřili podrobněji. Účastníci rozdělení podle svých profesí posuzovali konkrétní dvojice přínosů, které si podle jejich zkušeností mohou navzájem konkurovat. Nejčastěji volili **nemateriální nebo regulační přínosy** – zejména **Regulaci množství a odtoku vody** nebo **Vytváření a udržování habitatů**. Naopak přínosy spojené s produkcí materiálů byly většinou hodnoceny jako méně důležité, i když například u zemědělců, lesníků nebo podnikatelů se objevovaly výjimky.

Výsledky ukázaly, že mezi nejvíce preferované přínosy patří ty, které se týkají kvality života, ochrany přírody a budoucích možností. Zvlášť přínos **Vytváření a udržování habitatů** byl napříč lokalitami a profesemi vnímán jako velmi důležitý – pravděpodobně i proto, že se všechny zkoumané oblasti nacházejí v chráněné krajině s cennými přírodními prvky.

Přehled toho, jak různé profesní skupiny volily mezi dvojicemi přínosů, které si podle nich navzájem konkurují (tzv. trade-offs):

Přínos, který byl skupinou častěji upřednostněn, je v tabulce podtržen.

Trade-offs – dvojice přínosů	**Materiály x Fyzické a duševní zážitky**	**Materiály x Zachování budoucích možností**	**Materiály x Regulace množství a odtoku vody**	**Tvorba habitatů x Fyzické a duš. zážitky**	**Materiály x Tvorba habitatů**
Třeboň:					
Turismus	Zážitky	Možnosti	Regulace odtoku	Zážitky	Habitaty
Podnikatelé	Materiály	Materiály	Materiály	Habitaty	Materiály
Úředníci	Zážitky	Možnosti	Regulace odtoku	Habitaty	Habitaty
Ochrana přírody	Zážitky	Možnosti	Regulace odtoku	Habitaty	Habitaty
Starostové	Zážitky	Možnosti	Regulace odtoku	Habitaty	Habitaty
Slavkovský les:					
Podnikatelé	Zážitky	Možnosti	Regulace odtoku	Habitaty	Habitaty
Ochrana přírody	Zážitky	Možnosti	Regulace odtoku	Habitaty	Habitaty
Úředníci	Zážitky	Možnosti	Regulace odtoku	Zážitky	Habitaty
Starostové	Zážitky	Možnosti	Regulace odtoku	Habitaty	Habitaty
Křivoklát:					
Ochrana přírody	Zážitky	Možnosti	Regulace odtoku	Habitaty	Habitaty
Zemědělci	Materiály	Materiály	Regulace odtoku	Habitaty	Materiály
Starostové	Zážitky	Materiály	Regulace odtoku	Zážitky	Materiály

Které z hodnocených přínosů jsou nejdůležitější?

Jedním z hlavních témat seminářů bylo zjistit, které přínosy přírody považujete ve své profesi za nejdůležitější. Každý z přínosů jste hodnotili na pětistupňové škále od „zcela nedůležité“ po „velmi důležité“. Nejvyššího hodnocení napříč všemi lokalitami dosáhla **regulace množství a odtoku vody**, následovaná dvěma nemateriálními přínosy – **zachování budoucích možností** a **učení a inspirace**.

Zvýšený zájem jste projevili také o další **regulační přínosy,** které byly hodnoceny velmi vysoko téměř všemi skupinami napříč lokalitami. Také **nemateriální přínosy** získaly velmi silnou podporu bez ohledu na profesní zaměření – podobné výsledky zaznamenali výzkumníci i v jiných evropských zemích, například ve Španělsku, Německu nebo Francii.

Naopak **materiální přínosy** byly celkově hodnoceny jako méně důležité a umístily se ve spodní části žebříčku. I přesto se našly profesní skupiny – zejména **lesníci** a **zemědělci** – které přínosy jako **potrava a krmivo**, **materiály** nebo **energie** označily jako důležité až velmi důležité. Naopak **zástupci ochrany přírody**, úředníci nebo **zástupci turismu** přisuzovali těmto přínosům nižší význam.

Přehled přínosů přírody podle důležitosti, jak je vnímají lokální aktéři

Přínosy jsou seřazeny podle průměrného hodnocení na škále 0–4 (spíše nedůležité-velmi důležité).

Pořadí	Přínos přírody	Důležitost
1.	Regulace množství a odtoku vody	Velmi důležité-důležité
2.	Zachování budoucích možností	
3.	Učení a inspirace	
4.	Regulace kvality vody	
5.	Tvorba a udržování habitat	
6.	Fyzické a duševní zážitky	
7.	Podpora identit	
8.	Formování, ochrana a dekontaminace půd	
9.	Regulace hazardů	Důležité-neutrální
10.	Regulace škodlivých organismů	
11.	Regulace klimatu	
12.	Regulace kvality vzduchu	
13.	Opylování	
14.	Materiály	
15.	Léčivé, biochemické a genetické zdroje	
16	Potrava a krmivo	
17.	Energie	Neutrální-spíše nedůležité

***Regulační** přínosy* ***Nemateriální** přínosy* ***Materiální** přínosy*

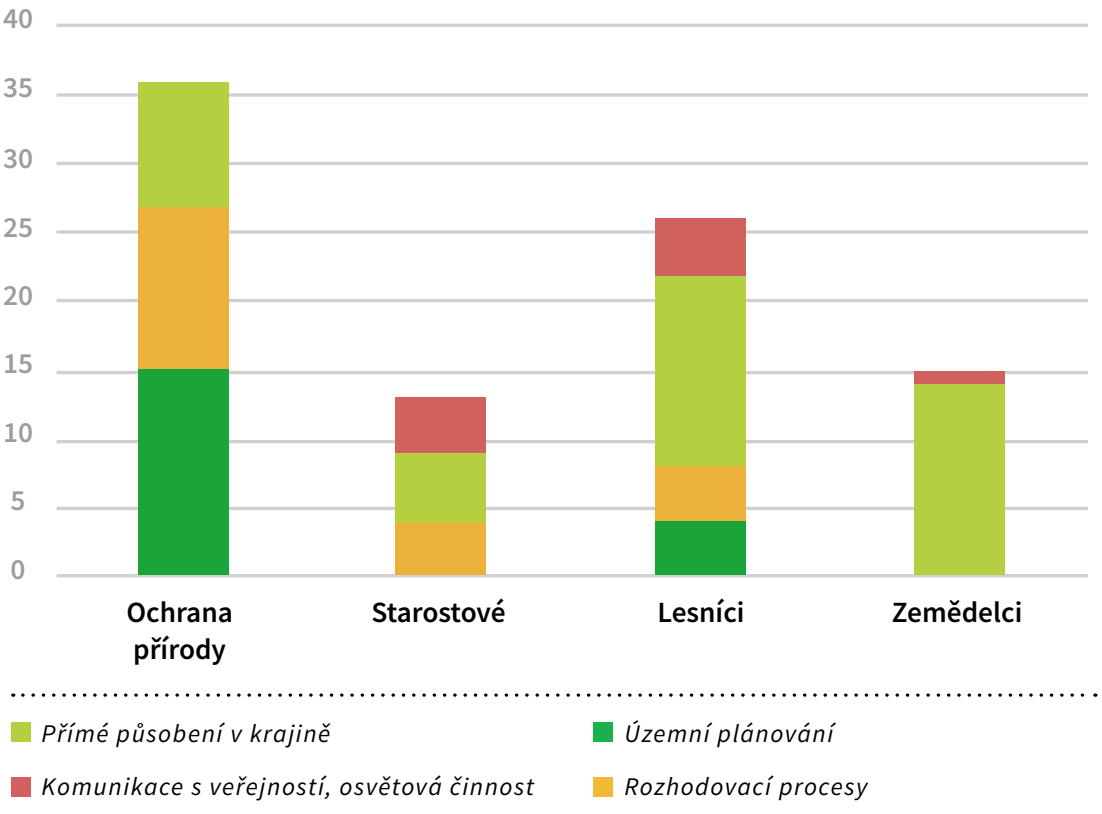
Jaký vliv mají jednotlivé skupiny aktérů na přínosy v území?

Jednou z důležitých otázek seminářů bylo také zjistit, zda prostřednictvím své profese mají lokální aktéři možnost ovlivňovat přínosy v lokalitě. V případě, že ano, svůj vliv jste měli **ohodnotit na škále 1-4 (malý-velmi významný) a také uvést**, jakým způsobem se tak děje.

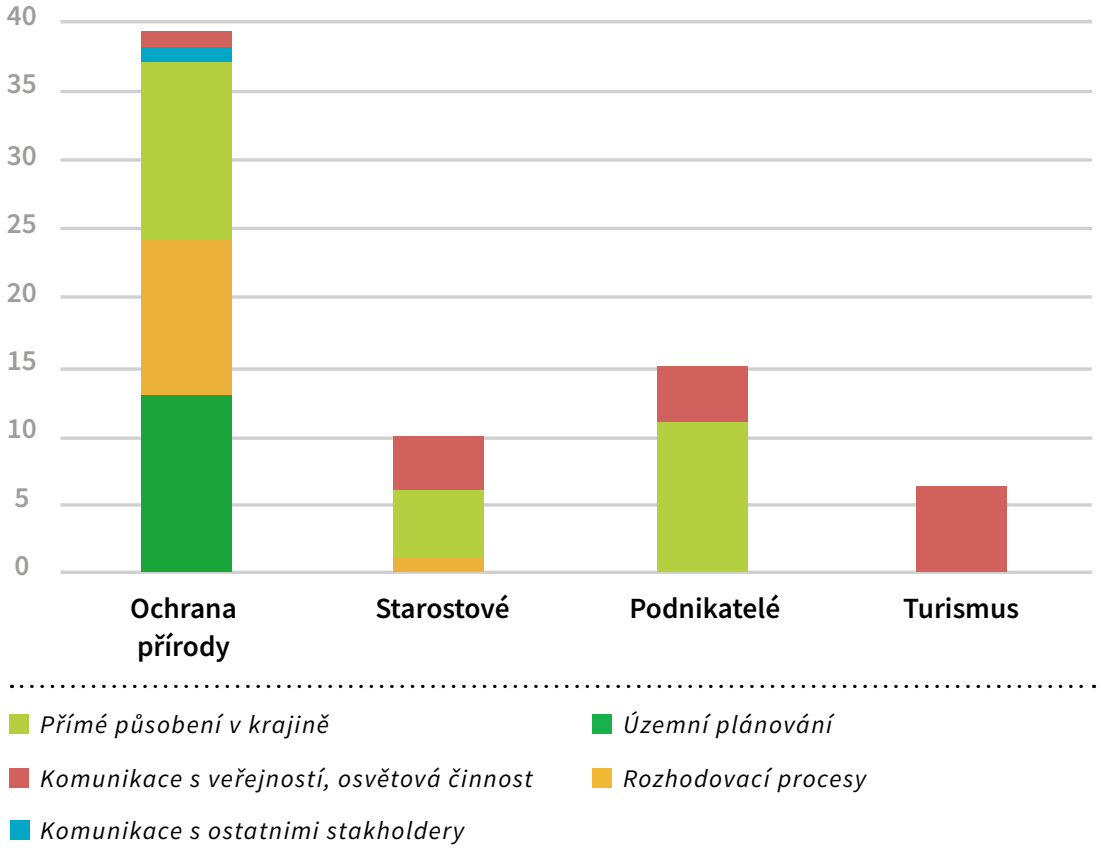
Ukázalo se, že nejvíce můžete ovlivnit **nemateriální přínosy** a přínos **Vytváření a udržování habitatů**, zatímco nejméně můžete ovlivnit **přínos Materiály.**

Podle vašeho hodnocení mají na přínosy největší vliv **ochránci přírody, lesníci a zemědělci** – zejména pokud jde o tvorbu habitatů, podporu identit nebo zachování budoucích možností. Naopak starostové a zástupci turismu či podnikatelského sektoru označovali svůj vliv spíše za omezený. Mezi nejčastěji zmiňované nástroje vlivu patřily **rozhodovací procesy** (strategické plánování, rozhodování o alokaci finančních zdrojů), územní plánování, **přímé zásahy do krajiny** i **komunikace s veřejností** (tuto možnost uváděli zejména zástupci za turismus a starostové municipalit).

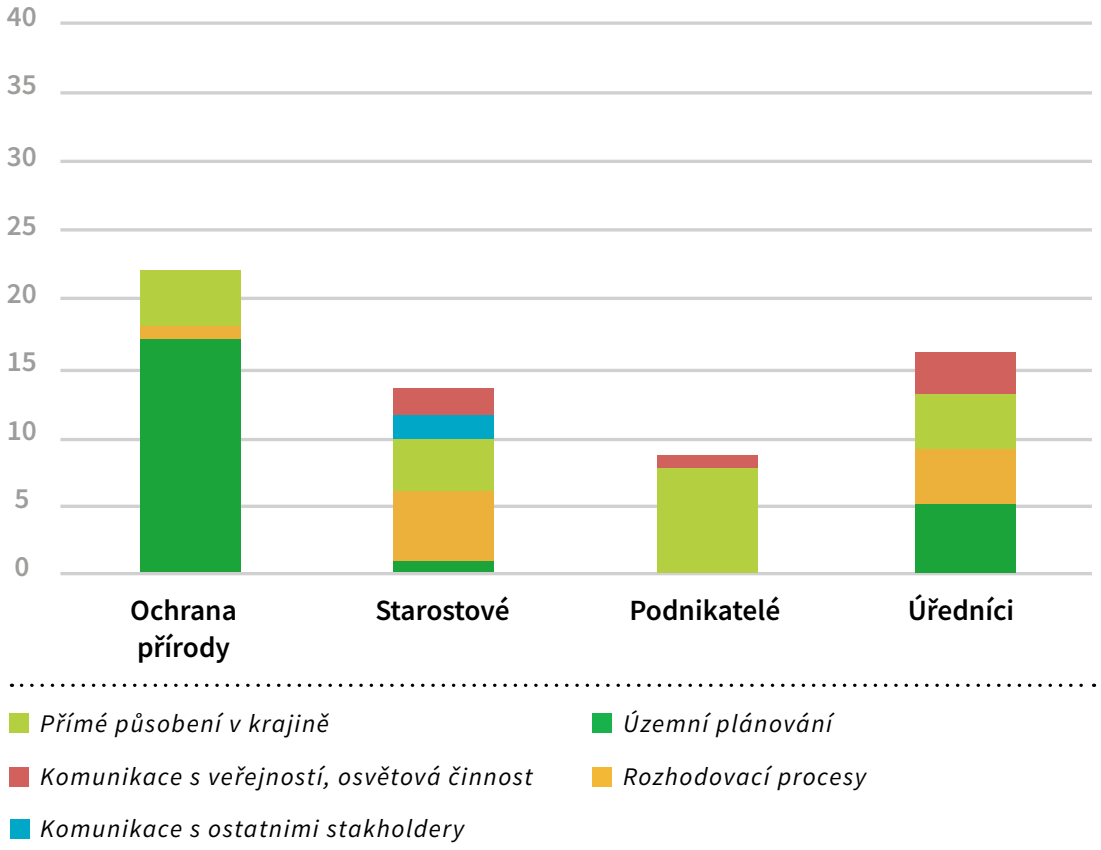
Jakým způsobem ovlivňujete přínosy na Křivoklátsku?

Jakým způsobem ovlivňujete přínosy na Třeboňsku?

Jakým způsobem ovlivňujete přínosy ve Slav. lese?

Jak přínosy přírody lépe chránit a využívat?

V posledním kole seminářů jsme se věnovali tomu, jak přínosy přírody udržitelně využívat, jak je začlenit do vaší každodenní práce a co je potřeba změnit nebo posílit, aby se to skutečně dařilo. Zaznívaly návrhy na **posílení osvěty, vzdělávání a dobrovolnictví**, ale také na zajištění **lepšího financování a metodické podpory**. Opakovaně jste zdůrazňovali, že jakákoliv péče o přírodu by měla vycházet ze **znalosti místních podmínek**.

Diskuze přinesla i celou řadu konkrétních podnětů – například na **větší propojení vzdělávání s praxí a místní krajinou**, podporu environmentální výuky ve školách nebo praktický výzkum zaměřený na uplatnění výsledků v terénu. Zazněl také silný apel na **zajištění legislativního zázemí** pro využívání konceptu přínosů přírody v běžné správní a odborné praxi. Shodli jste se, že důležité je nejen zvýšit povědomí o konkrétních přínosech, ale také **rozvíjet nástroje, které pomáhají sladit ochranu přírody s pozemkovými zájmy**. V debatě zaznělo i **varování před přílišným zjednodušováním** – například snahou převádět přínosy výhradně do finančních hodnot. Mnozí z vás zdůraznili, že hodnota přírody se nedá měřit jen penězi.

Shrnutí klíčových zjištění

- **Nejvíce oceňované přínosy:** Za nejdůležitější jste označovali regulační a nemateriální přínosy – zejména regulaci množství a odtoku vody a zachování budoucích možností.
- **Kde přínosy vznikají:** Pomohli jste určit části krajiny s nejvyšším potenciálem poskytovat přínosy přírody a oblasti, kde se přínosy soustřeďují.
- **Rozpory mezi přínosy (tzv. trade-offs):** Některé přínosy si mohou konkurovat – nejčastěji materiální přínosy s těmi regulačními a nemateriálními. Většina z vás by v těchto případech upřednostnila přínosy podporující zdraví krajiny a kvalitu života.
- **Vliv různých skupin:** Největší vliv na přínosy máte v profesích spojených s přímým působením v krajině – jako jsou ochrana přírody, lesnictví a zemědělství. Mezi nejčastěji zmiňované způsoby vlivu patří plánování, rozhodování o využití území, péče o krajinu i komunikace s veřejností.
- **Jak přínosy lépe chránit a využívat:** Zdůrazňovali jste, že přínosy je potřeba chránit s ohledem na místní podmínky a v úzké spolupráci napříč profesemi. Jako klíčové se ukázalo zajištění financování, vzdělávání, dostupných metodik a širšího povědomí o přínosech přírody a jejich roli v každodenní praxi.

Naše doporučení pro ochranu místní krajiny

Na základě vašich poznatků a společných diskusí jsme v našem týmu připravili doporučení, která mohou pomoci orgánům ochrany přírody lépe pečovat o místní krajinu a udržitelně využívat její přínosy:

- **Podporovat tvorbu a obnovu malých vodních ploch:** realizovat opatření na podporu tvorby a údržby malých vodních ploch v krajině, jako jsou rybníky a mokřady, které zvyšují retenci vody v krajině a snižují riziko povodní.

- **Podporovat zalesňování a přirozenou obnovu lesů:** zejména v oblastech, kde dochází k intenzivní těžbě dřeva, přičemž by v určitých lokalitách měla být upřednostněna přirozená obnova, aby se podpořila biodiverzita a stabilita ekosystémů.

- **Rozvíjet osvětu o šetrném turismu:** v rámci ochrany přírodních habitatů by měly být vyvíjeny vzdělávací kampaně na podporu šetrného turismu, například skrze infrastrukturu umožňující návštěvníkům poznávat přírodu bez jejího poškození.

- **Vyvažovat produkci materiálů a ochranu přírodních stanovišť:** rozvíjet a aplikovat metodiky, které pomohou vyvážit zájmy produkce materiálů, jako je těžba dřeva, s potřebou ochrany přírodních habitatů.

- **Podporovat výzkum a zavádění šetrných technologií:** investovat do výzkumu a podporovat aplikaci technologií, které umožňují udržitelné hospodaření s přírodními zdroji, jako je využití šetrných technologií v lesnictví a zemědělství.

- **Posilovat vzdělávání a školení pro místní aktéry:** poskytovat školení a vzdělávací programy pro místní aktéry, aby porozuměli přínosům přírody a mohli je efektivně integrovat do svých aktivit a politik (toto doporučení bylo navrženo pro zlepšení spolupráce mezi různými profesními skupinami).

Společně tak můžeme přispět k tomu, aby krajina těchto jedinečných míst zůstala zdravá a bohatá i pro budoucí generace.

CO BUDE DÁL?

Vaše podněty a zkušenosti nám pomohly vytvořit podklady, které budou využity při plánování ochrany přírody a krajiny. Výsledky budou sdíleny se správami chráněných oblastí, obcemi i dalšími institucemi. Věříme, že vaše názory pomohou podpořit udržitelný rozvoj míst, kde společně žijeme a pracujeme.

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme vám všem, kteří jste věnovali čas a energii společným setkáním. Vaše znalosti, zkušenosti a otevřená diskuse byly klíčové pro úspěch celé série seminářů. Srdečně děkujeme za váš aktivní přístup, podněty a sdílení zkušeností, které výrazně obohatily naši práci. Velmi si ceníme vaší ochoty podílet se na diskuzích, které přispěly k lepšímu porozumění a posílení vztahů mezi odborníky, veřejností a vědeckými institucemi.

DOPORUČENÉ POSTUPY HODNOCENÍ PŘÍNOSŮ V LOKALITÁCH NATURA 2000

Všechny semináře probíhaly tak, aby co nejlépe využily znalosti místních aktérů, podpořily otevřenou diskusi a zajistily vyvážené zapojení všech účastníků. **Participativní hodnocení se ukázalo jako efektivní metoda pro zapojení místních aktérů do procesů týkajících se podpory a udržitelného využívání přínosů přírody.**

Tato metoda umožňuje shromáždit cenné znalosti a názory přímo od těch, kteří jsou v daných oblastech aktivní, a zajistit, že rozhodnutí reflektují místní potřeby a priority. V neposlední řadě to znamená možnost lépe pochopit vzájemné souvislosti při správě přínosů přírody v územích. Implementací participativního hodnocení mohou orgány ochrany přírody:

- **Získat širší pohled na danou problematiku:** perspektiva místních aktérů může přispět k porozumění komplexním problémům a udržitelným řešením, která se tak lépe adaptují na kokrétní místní podmínky.

- **Posílit důvěru s místními aktéry:** otevřený dialog s místními aktéry posiluje důvěru a odpovědnost v aktivitách týkající se ochrany přírody.

- **Podpořit komunitní angažovanost:** participativní metody mohou posílit spolupráci a zodpovědnost místních obyvatel vůči ochraně přírody, což může následně zvýšit účinnost opatření na ochranu přírody.

V průběhu všech participativních seminářů bylo postupováno v souladu s etickými principy stanovenými na začátku projektu. Na začátku každého semináře byli účastníci obeznámeni s Informovaným souhlasem se zapojením do výzkumu a pořizováním obrazových záznamů. Všichni účastníci byli informováni o aspektech zapojení do výzkumu, o participativních aktivitách a možnosti se zapojit do diskuze a reflexe předkládaných aktivit.

Účast byla zcela dobrovolná, účastníci měli možnost z výzkumu kdykoliv odstoupit bez udání důvodu. V diskuzích účastníci vyjadřovali svůj osobně-profesní názor, který nutně nemusel odrážet stanoviska instituce, kterou zastupovali. Pokud by účastníci byli citováni, pouze s jejich výslovným souhlasem. Souhlas se zapojením do výzkumu byl schválen písemně. Řešitelský tým se nesetkal s odmítnutím ani s připomínkami k etickým aspektům výzkumu.

Samotnými účastníky byly semináře hodnoceny převážně velmi pozitivně, účastníci ocenili zejména široký záběr témat a skutečnost, že se dozvěděli něco nového a zajímavého. Řada z nich uvedla, že jim seminář umožnil nahlédnout na krajinu a přírodu v lokalitě novým pohledem a umožnil jim pochopit i rozdílné názory ostatních účastníků odlišných profesí.

Pozitivně byly hodnoceny rovněž terénní exkurze, během kterých si účastníci mohli nejen odpočinout, ale také poslechnout odborný výklad od místního specialisty, který ilustroval konkrétní otázky přímo na dané lokalitě.

Participativní semináře pomohly zohlednit zkušenosti a pohledy jednotlivých aktérů a spolu-vytvářet nové znalosti. Vzájemné, mnohdy i neformální diskuze vedené na seminářích napomohly mimo jiné také ke zlepšení komunikace mezi místními aktéry. V neposlední řadě participativní semináře posílily vztah mezi místními odborníky, veřejností a vědeckou institucí.

ZÁSADY SPRÁVNÉ PRAXE PRO PARTICIPATIVNÍ HODNOCENÍ PŘÍNOSŮ PŘÍRODY V LOKALITÁCH NATURA 2000

Na základě zkušeností s proběhlými semináři níže shrnujeme klíčové kroky pro účinné participativní hodnocení přínosů přírody v lokalitách NATURA 2000:

KROK 1: Příprava a plánování

- **Identifikovat zúčastněné strany:** zajistit, aby byli zapojeni všichni relevantní lokální aktéři, včetně zástupců místních komunit, podnikatelů a odborníků na životní prostředí

- **Nastavit cíle:** ujasnit si cíle hodnocení a očekávané výsledky, podle toho přizpůsobit výběr participativních metod

KROK 2: Implementace participativních metod

- **Využívat pestrou škálu participativních metod** s ohledem na cíle a očekávané výstupy hodnocení (skupinové aktivity, otevřené diskuze atd.)

- **Dodržovat zásady správných postupů při participativním hodnocení** (postupovat v souladu s etickými principy)

KROK 3: Etické zásady a transparentnost

- **Zajištění informovaného souhlasu od účastníků:** informovat všechny strany o účelu a procesu hodnocení včetně souhlasu s účastí

- **Zabezpečit úplnou transparentnost:** v průběhu aktivit udržovat otevřenost a důvěru mezi zúčastněnými stranami

KROK 4: Zpracování a prezentace výsledků

- **Analýza výsledků:** po ukončení seminářů data zpracovat a sdílet je ve srozumitelné formě, reflektující potřeby a zkušenosti místních aktérů

- **Umožnit zpětnou vazbu:** dát účastníkům prostor poskytnout zpětnou vazbu na zpracovaná data a z nich plynoucí závěry

KROK 5: Posilování důvěry a spolupráce

- **Budovat vztahy:** v rámci participativního hodnocení se zaměřit na posílení důvěry a spolupráce mezi různými skupinami účastníků

- **Podporovat angažovanost:** motivovat místní aktéry k aktivnímu zapojení do dalších aktivit týkajících se udržitelnosti přírodních zdrojů

Realizace participativního hodnocení umožňuje získat komplexní pohled na místní ekosystémy a jejich přínosy, což napomáhá efektivnější ochraně a využívání těchto oblastí. Tímto přístupem lze posílit rozhodovací procesy tak, aby přinášely výhody nejen chráněným lokalitám, ale i místnímu obyvatelstvu.

Kde si můžete přečíst o seminářích a výsledcích více:

Loučková a kol. (2024): Participativní hodnocení ekosystémových služeb v případových studiích projektu Jedna příroda. *Ochrana přírody* 3/2024: 33-36. https://www.casopis.ochranaprirody.cz/zamereno-na-verejnost/participativni-hodnoceni/

Web projektu Jedna příroda: https://www.jednapriroda.cz

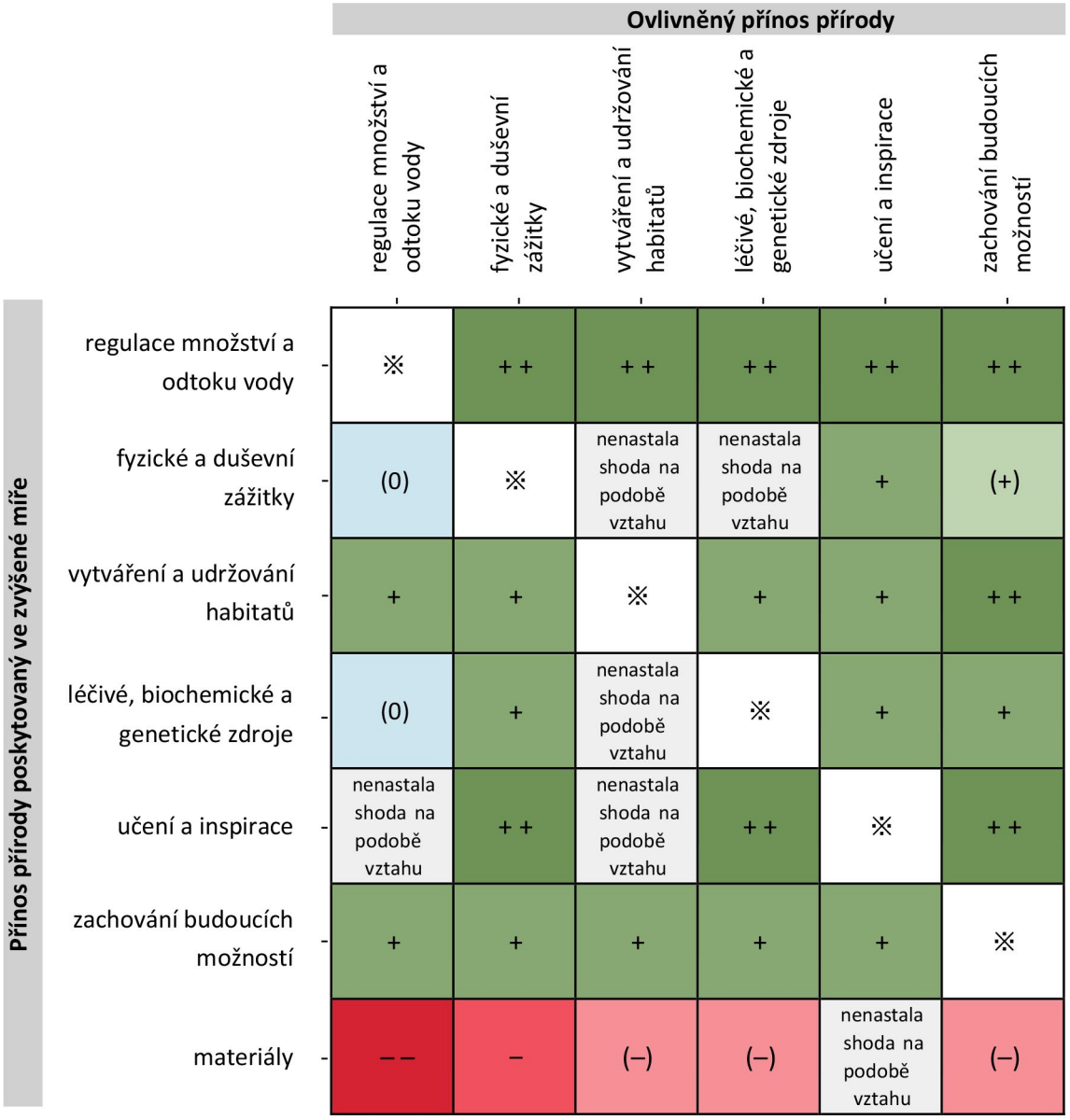
O PROJEKTU JEDNA PŘÍRODA

Zmíněné semináře jsou součástí projektu Jedna příroda, Integrovaného projektu LIFE pro soustavu Natura 2000 v České republice, který přispívá k zachování biodiverzity a podpoře ekosystémových služeb (přínosů přírody) v chráněných územích soustavy Natura 2000. Díky efektivnějšímu plánování péče, výzkumům a jejich využití v praxi i díky dobré spolupráci s vlastníky a uživateli pozemků v chráněných územích projekt napomáhá k zajištění dostatečné péče, a především zachování těchto cenných lokalit ve prospěch přírody a lidí. Více informací naleznete na www.jednapriroda.cz.

JEDNA PŘÍRODA

PŘÍLOHY

Tabulka vnímání synergií a rozporů mezi přínosy přírody v CHKO Křivoklátsko

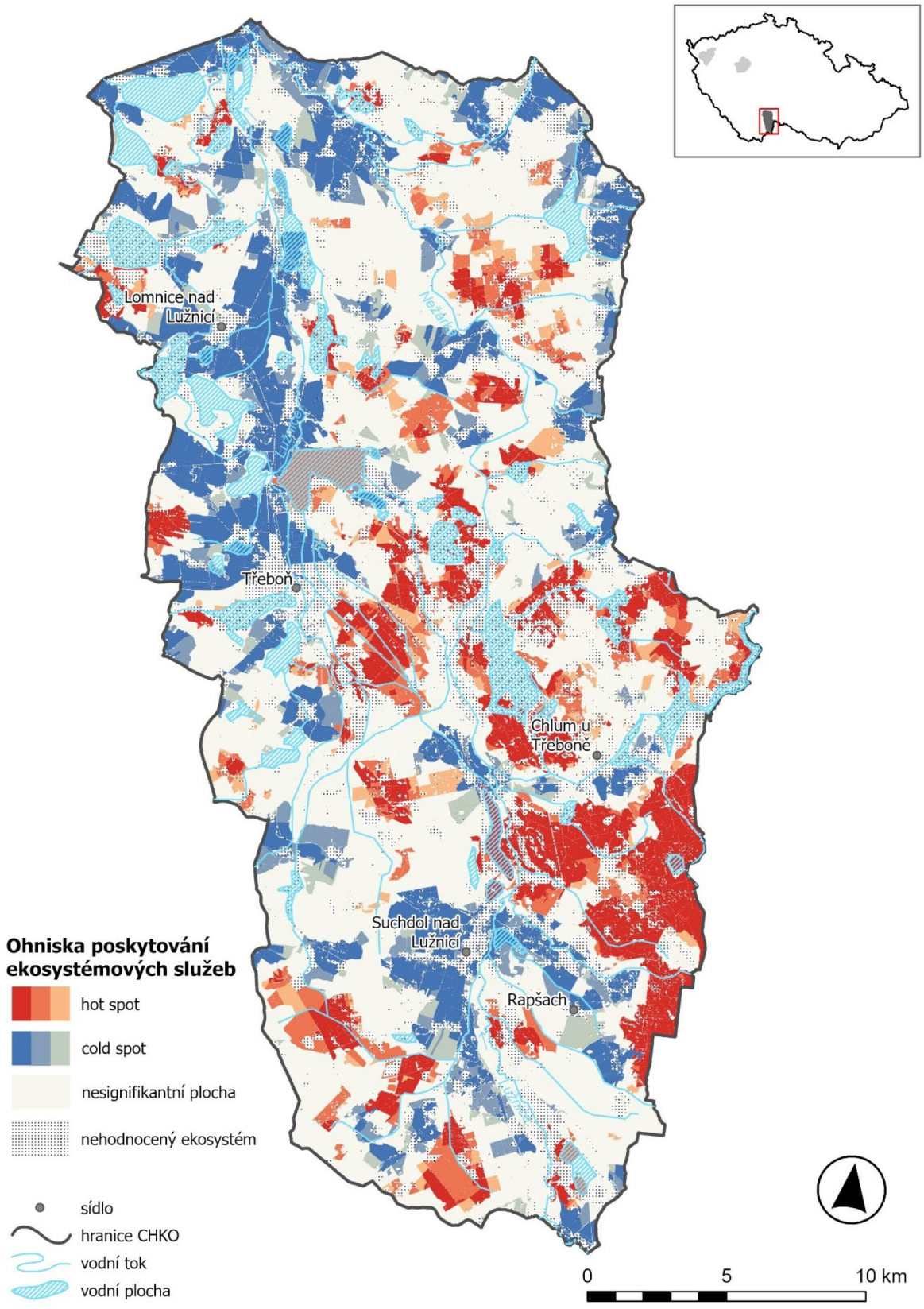
		Vztah přínosů					
		SYNERGIE úroveň poskytování ovlivněného přínosu roste		**NEUTRÁLNÍ VZTAH přínos není ovlivněn**		**ROZPOR úroveň poskytování ovlivněného přínosu klesá**	
Shoda skupin na směru vztahu	**shoda na směru vztahu, příp. odpověď "nevím"**	(+)	slabá shoda na synergii	(0)	slabá shoda na neutrálním vztahu	(–)	slabá shoda na rozporu
	úplná shoda na směru vztahu	+	shoda na synergii	0	shoda na neutrálním vztahu	–	shoda na rozporu
		+ +	shoda na významné synergii			– –	shoda na významném rozporu
	shoda nenastala	nenastala shoda na podobě vztahu přínosů					

Tabulka vnímání synergií a rozporů mezi přínosy přírody v CHKO Třeboňsko

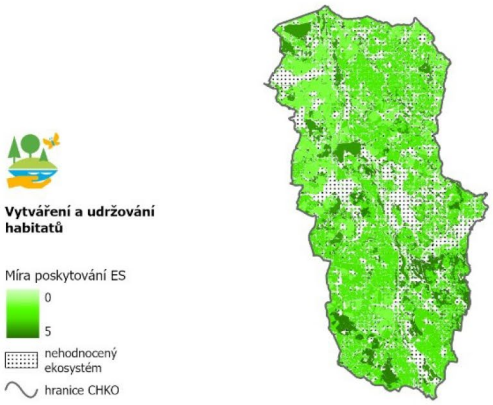
Přínos přírody poskytovaný ve zvýšené míře	Ovlivněný přínos přírody: regulace množství a odtoku vody	fyzické a duševní zážitky	vytváření a udržování habitatů	léčivé, biochemické a genetické zdroje	učení a inspirace	zachování budoucích možností
regulace množství a odtoku vody	※	+	+ +	(+)	+	+ +
fyzické a duševní zážitky	0	※	– –	nenastala shoda na podobě vztahu	(+)	nenastala shoda na podobě vztahu
vytváření a udržování habitatů	+	+	※	nenastala shoda na podobě vztahu	+ +	+ +
léčivé, biochemické a genetické zdroje	nenastala shoda na podobě vztahu	nenastala shoda na podobě vztahu	(0)	※	(+)	nenastala shoda na podobě vztahu
učení a inspirace	nenastala shoda na podobě vztahu	+	+ +	nenastala shoda na podobě vztahu	※	+
zachování budoucích možností	nenastala shoda na podobě vztahu	nenastala shoda na podobě vztahu	nenastala shoda na podobě vztahu	+	+	※
materiály	nenastala shoda na podobě vztahu	nenastala shoda na podobě vztahu	– –	nenastala shoda na podobě vztahu	nenastala shoda na podobě vztahu	– –

Shoda skupin na směru vztahu		Vztah přínosů: SYNERGIE úroveň poskytování ovlivněného přínosu roste		NEUTRÁLNÍ VZTAH přínos není ovlivněn		ROZPOR úroveň poskytování ovlivněného přínosu klesá	
	shoda na směru vztahu, příp. odpověď "nevím"	(+)	slabá shoda na synergii	(0)	slabá shoda na neutrálním vztahu	(–)	slabá shoda na rozporu
	úplná shoda na směru vztahu	+	shoda na synergii	0	shoda na neutrálním vztahu	–	shoda na rozporu
		+ +	shoda na významné synergii			– –	shoda na významném rozporu
	shoda nenastala	nenastala shoda na podobě vztahu přínosů					

Mapa ohnisek poskytování přínosů přírody v CHKO Třeboňsko

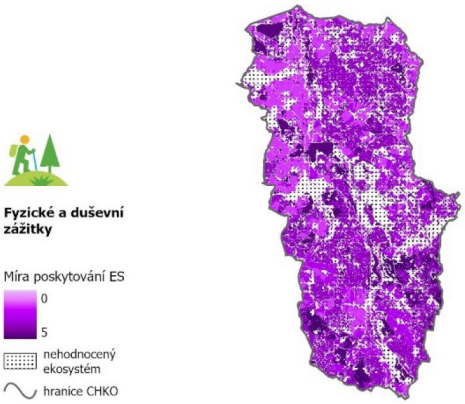

Mapy hodnocení potenciálu ekosystémů poskytovat přínosy přírody v CHKO Třeboňsko

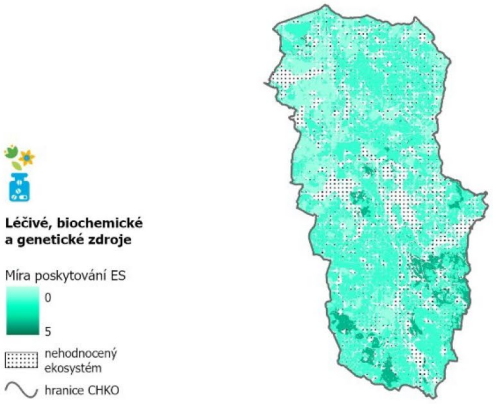
Vytváření a udržování habitatů

Míra poskytování ES
0
5
nehodnocený ekosystém
hranice CHKO

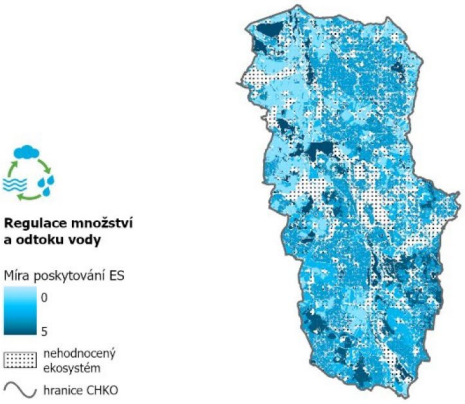
Fyzické a duševní zážitky

Míra poskytování ES
0
5
nehodnocený ekosystém
hranice CHKO

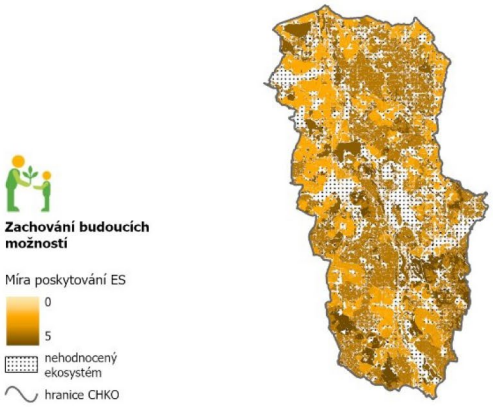
Léčivé, biochemické a genetické zdroje

Míra poskytování ES
0
5
nehodnocený ekosystém
hranice CHKO

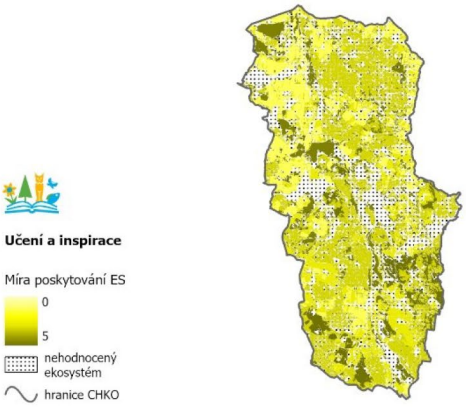
Regulace množství a odtoku vody

Míra poskytování ES
0
5
nehodnocený ekosystém
hranice CHKO

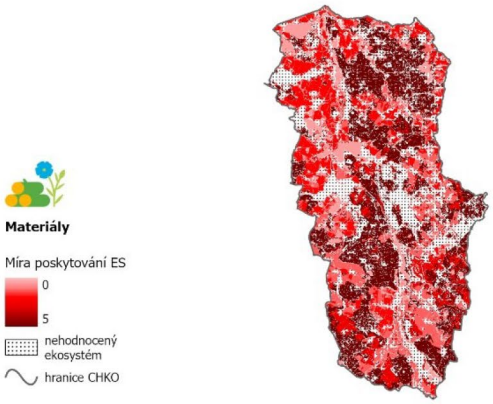
Zachování budoucích možností

Míra poskytování ES
0
5
nehodnocený ekosystém
hranice CHKO

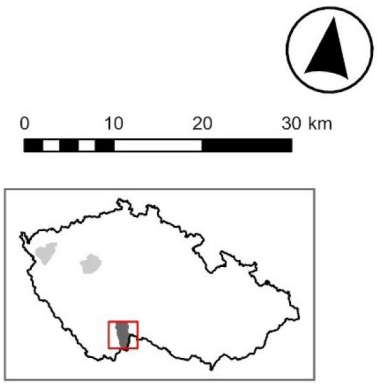
Učení a inspirace

Míra poskytování ES
0
5
nehodnocený ekosystém
hranice CHKO

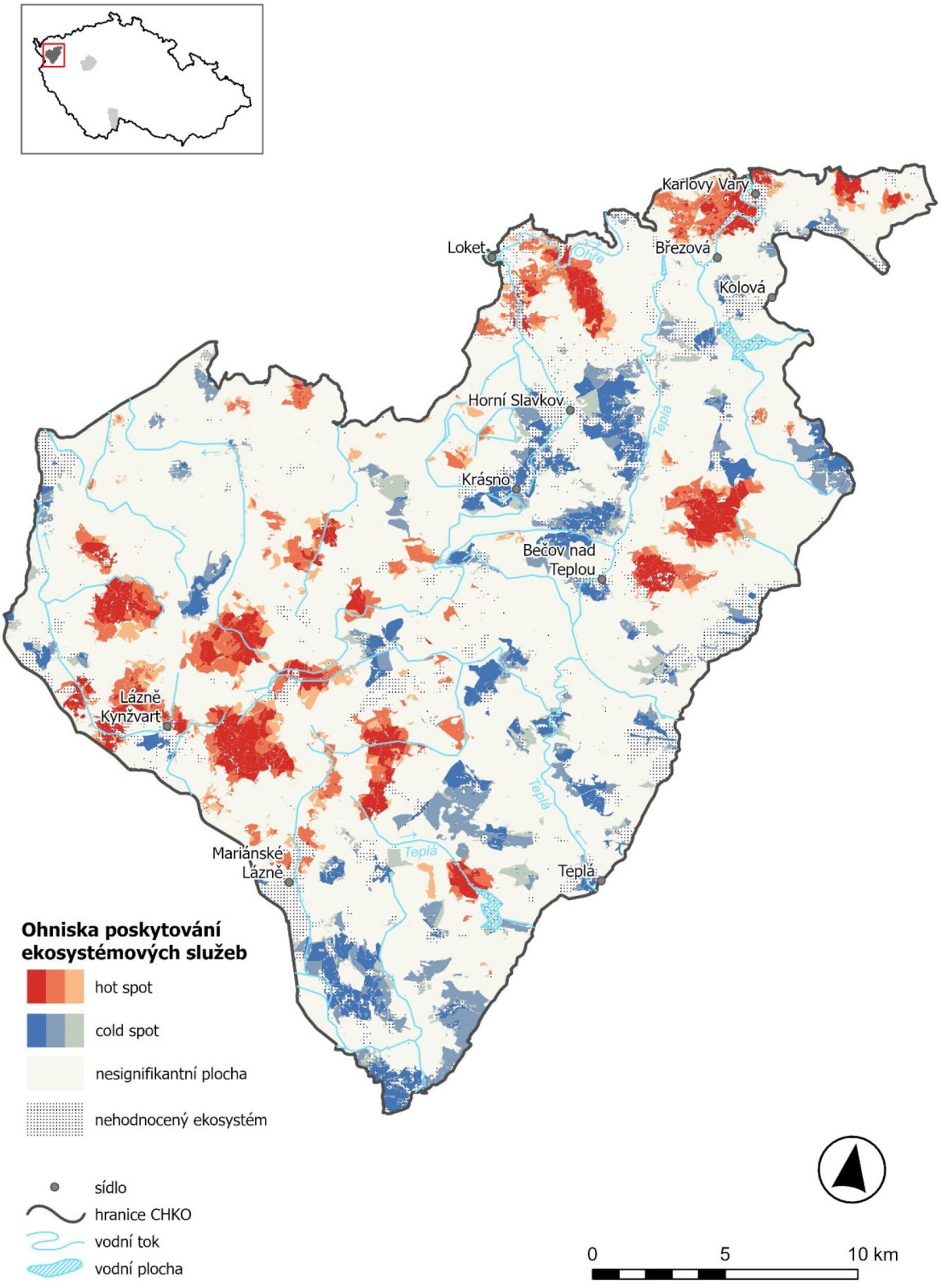

Materiály

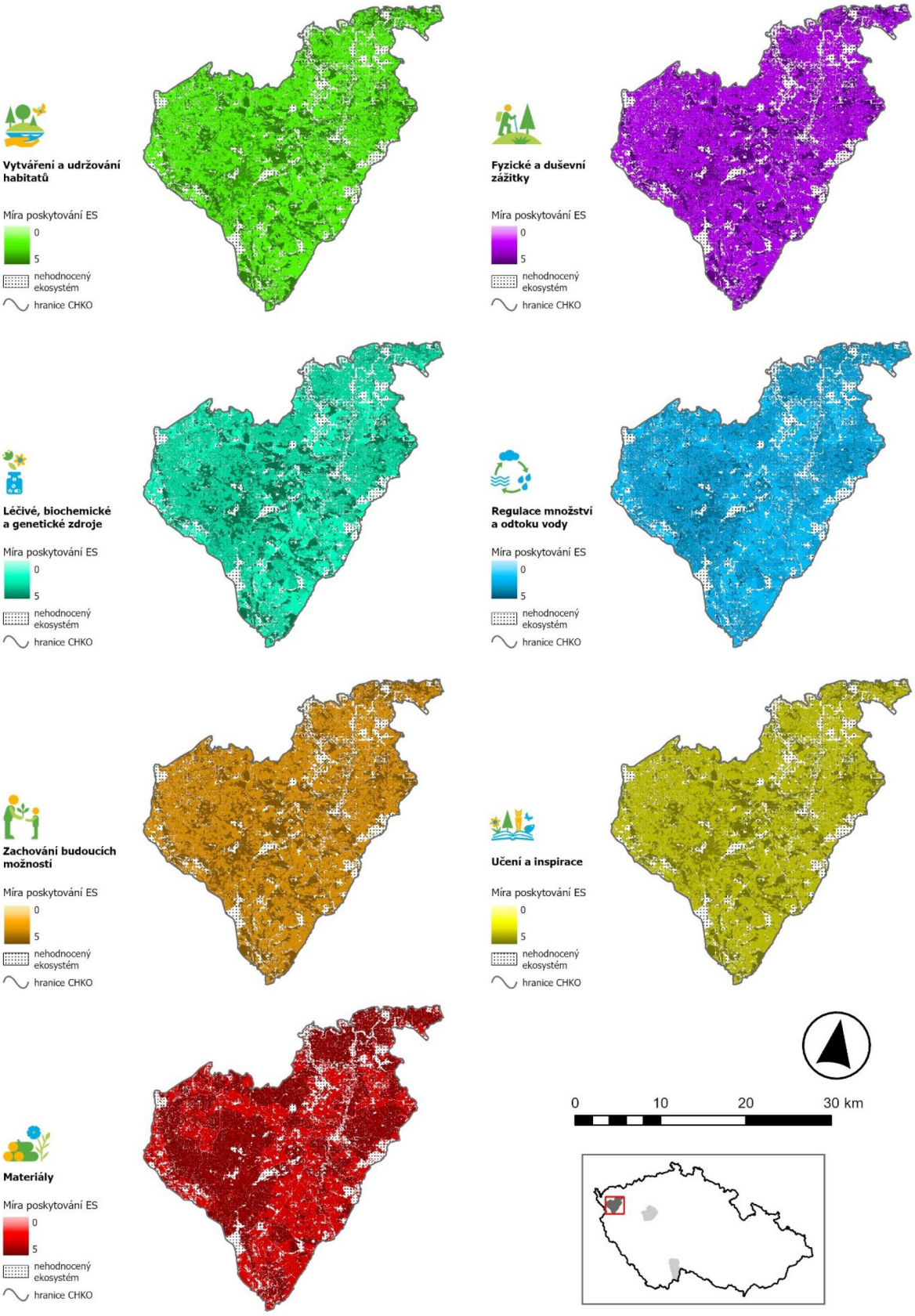
Míra poskytování ES
0
5
nehodnocený ekosystém
hranice CHKO

Mapa ohnisek poskytování přínosů přírody v CHKO Slavkovský les

Mapy hodnocení potenciálu ekosystémů poskytovat přínosy přírody v CHKO Slavkovský les

Vydal Ústav výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i. (CzechGlobe) © 2026

Foto: David Stella, Jan Ševčík, Jan Watzek, Jiří Neudert, Johana Drlíková, Libor Sedláček, Pavel Jaška, Petr Hůla, Přemysl Tájek

Tato brožura byla vydána díky projektu Jedna příroda (LIFE-IP: N2K Revisited) podpořenému z finančního nástroje Evropské unie LIFE. Údaje a informace v ní uvedené vyjadřují názor či stanovisko pouze Ústavu výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i. Evropská komise není zodpovědná za jakékoliv použití informací, které tato brožura obsahuje.